

De essentie van een vogel

Aandacht voor kunst

Door: Silvia Kooman

Terwijl de wind door de blaadjes speelt, hoor ik nog net de snelweg. In huis vermengt de geur van gestreken was zich met die van versgebakken cake. Een vroege najaarszon verwarmt mijn koude ochtendgezicht. Aandacht voor je omgeving, voor het seizoen, voor kriebels in je buik, voor geluiden om je heen, voor geuren, voor veranderingen en daar uitdrukking aan kunnen geven...dat is wat de mens al eeuwen doet. Kunst bekijken en kunst creëren speelt daar een belangrijke rol in.

Kunst leert zien

Volgens wetenschapsjournalist Mark Mieras is kunst een essentieel spel om te overleven.

Aandacht voor kunst maakt kinderen flexibeler en creatiever, laat hen experimenteren. Eigenschappen die in het onderwijs getraind moeten worden om kinderen voor te bereiden op een steeds complexer wordend leven.

Kunst leert kinderen beter zien door hen steeds op een andere manier naar de werkelijkheid te laten kijken.

Kinderen inspireren begint bij aandacht bij jezelf...

Fietsend naar de winkel voor een pak klei, snuif ik de lentelucht op en hoor ik de vogels fluiten. Zal ik de kinderen een vogel laten kleien? Een kunstvogel of een vogel met een kunst-ei. In het museum kijken we naar een schilderij. De essentie van een vogel. Weergegeven door de kinderen.

Kijken met aandacht

In het museum voor moderne kunst, waar ik werk, komen ook kinderen. Voor een schoolbezoekje, maar ook uit vrije wil in hun vrije tijd. Ze ervaren dat kunst kijken en zelf kunst maken leuk is.

Samen kijken we naar kunst en praten we erover. Niet in de vorm van een lesje kunstgeschiedenis,

maar door aandachtig te kijken en ons af te vragen: Wat zie ik? Wat ziet de ander? Wat wil ik zeggen, nu ik dit zie? Wat wil ik laten zien? Bij de bovenbouwleerlingen gaan we nog een stapje verder en laten we de leerlingen zich ook verplaatsen in de bedoelingen van de kunstenaar. Het verplaatsen in de ander, draagt bij aan de ontwikkeling van een breder perspectief.

Volgens de Amerikaanse cultuurfilosoof Michael Parsons (2007) zijn er vijf stadia te onderscheiden in het kijken naar kunst:

- Associatie: een beeld roept iets op wat gekend wordt.
- Voorstelling en realisme: een beeld moet iets voorstellen.
- Expressie: een beeld moet vooral emoties oproepen.
- Formele stadium: het besef dat een beeld een sociale functie heeft.
- Interpretatieve stadium: het bewustzijn dat oordeel mede bepaald wordt door groep, cultuur en tijd.

Honderd talen

Kinderen doorlopen al deze stadia en dat vraagt bij elke fase een andere insteek, maar wat altijd blijft is het aandachtig kijken. De kunst echt in je op nemen. Kinderen doen dat vanzelf. Zij kunnen heel goed kijken. Ze gaan helemaal op in een schilderij of beeld. Volwassenen kunnen veel leren van de aandacht die kinderen voor iets opbrengen. Volgens Loris Malaguzzi (2005), grondlegger van de Reggio Emilia-benadering, beschikken kinderen over honderd talen om zich in uit te drukken en te communiceren. Deze talen zijn allemaal even belangrijk, versterken elkaar en versterken de inhoudelijke boodschap.

Aandachtig volgen

We praten niet alleen over kunst, de kinderen gaan ook zelf aan de slag in het atelier. Ik volg daarbij de kinderen en merk zo wanneer zij naar het atelier willen. Ze zijn geïnspireerd geraakt, dat is waar het om gaat.

Naar aanleiding van een van de werken volgt altijd een beeldende opdracht. Vaak passend bij het seizoen, bij veranderingen in de omgeving. Ik doe dat met veel afwisseling van techniek en materialen.

Het is voorjaar; veel vogels gaan een nestje bouwen en er liggen voor de kinderen eieren uitgestald, geen gewone eieren, het zijn kunsteieren, zoals blokjes, doppen, een champagnekurk, een fietswielreflector..... De kinderen kiezen ieder een kunst-ei om daar van klei een kunstvogel bij te maken. Ik geef een paar korte aanwijzingen over het materiaal en refereer aan de vogel die op het schilderij te zien was. Dan gaan de kinderen driftig aan de slag. Ik zie geen getreuzel, ik hoor geen hulpvragen. Ik zie veel concentratie en betrokkenheid.

eigen idee, naar eigen identiteit, naar zijn of haar essentie van een vogel.

Zelf aandacht geven

Wanneer kinderen vaker met aandacht kijken naar kunst, zullen ze hiermee vertrouwd raken. Ze leren op een open manier kunst te waarderen. Een verrijking van hun belevingswereld.

Ze leren dat er meerdere manieren zijn om naar de werkelijkheid te kijken. Dit kan hun tolerantie en de ontvankelijkheid voor samenwerken met anderen verhogen. Ook leren kinderen op die manier na te denken over het oplossen van problemen.

Het oefenen goed te kijken, levert winst op voor andere vakgebieden. Kunstuitingen om hen heen worden eerder waargenomen, maar ook vormen die daarvan afgeleid zijn: Kinderen die schilderijen van Mondriaan hebben gezien, zien daarna overal vierkanten.

De vraag is niet: Hoe leer ik kinderen naar kunst kijken? De vraag is: Hoe wil ik daar zelf aandacht aan geven?

Gun kinderen en jezelf de echte aanraking met kunst en kies dus voor een geschikte locatie, bijvoorbeeld een museum.

- Kijk met een open blik rond in het museum, je hoeft niet alles mooi te vinden of te duiden. Ben enthousiast en laat je 'samen' verrassen.
- Zoek eens naar musea waar kinderen al hun zintuigen kunnen inzetten, omdat ze mogen voelen of aanraken.
- Laat je leiden door de kinderen. Volg hen, in hun verhalen, hun spanningsboog en hun fascinaties.

Silvia Kooman

Museumdocent en Docent
Beeldende Vorming Fontys PABO
silviakooman@xs4all.nl

Voor meer informatie:

www.silviakooman.nl/educatie.html

Bronnen:

Schasfoort, B. (2007). *De basis van beeldbeschouwen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (2005). *De honderd talen van kinderen - De Reggio Emilia-benadering bij de educatie van jonge kinderen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

De essentie van een vogel

Steeds weer word ik aangenaam verrast door wat de kinderen maken. In een uurtje ontstaan er prachtige werken.

De dinovogel die rechtop prijkt op haar stevige poten, met het ei onder haar vleugels, doet me denken aan een basketbalspeler die een bal achteloos meedraagt. Het champagnekurk-ei in een ander werkstuk, is liefdevol omgeven door een oervogel met haar snavelbek op een heel bijzondere plek. Een andere vogel lijkt gemoedelijk te dobberen, lekker lui en langzaam. Een fiere vogel omklemt zijn kubusei dat hem tevens tot sokkel dient.

Ieder kind heeft zelf naar oplossingen gezocht, naar verbeelding van het